

Lekcja 1

Świadomy zawsze ubezpieczony

- Cel ubezpieczeń społecznych
- Historia ubezpieczeń
- Zadania ZUS
- ZUS ≠ FUS

wykorzystaj

Materiały dodatkowe

SCENARIUSZE I POMOCE

www.zus.pl/edukacja

Lekcja 1: Świadomy zawsze ubezpieczony

- ✓ Cel ubezpieczeń społecznych
- ✓ Historia ubezpieczeń
- ✓ Zadania ZUS
- ✓ ZUS ≠ FUS

PREZENTACJA

Cel ubezpieczeń

Ubezpieczenia społeczne zapewnią Ci pieniądze na pokrycie podstawowych potrzeb, gdy nie będziesz mógł pracować, np. z powodu choroby, macierzyństwa czy wypadku przy pracy, lub gdy będziesz w wieku emerytalnym.

ZUS wypłaca świadczenia przez określony czas (np. zasiłek chorobowy, macierzyński) albo do końca życia (np. emeryturę).

Ubezpieczenia społeczne to:

- ubezpieczenie emerytalne (zadziała, gdy osiągniesz wiek emerytalny);
- ubezpieczenia rentowe (zadziałają, gdy nie będziesz w stanie pracować ze względu na chorobę lub uraz z nikłą szansą powrotu do pracy albo gdy umrze osoba, na której utrzymaniu możesz być);
- ubezpieczenie w razie choroby i macierzyństwa, zwane ubezpieczeniem chorobowym (zadziała, gdy nie będziesz w stanie pracować ze względu na chorobę lub uraz – z perspektywą powrotu do pracy – albo gdy zostaniesz rodzicem);
- ubezpieczenie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, zwane ubezpieczeniem wypadkowym (zadziała, gdy będziesz niezdolny do pracy lub poniesiesz uszczerbek na zdrowiu z powodu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej).

Do ubezpieczeń społecznych nie zalicza się ubezpieczenia zdrowotnego, które działa, kiedy zagrożone jest samo zdrowie. Pozwala ono korzystać z publicznych placówek ochrony zdrowia i świadczeń finansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ). Składki zdrowotne pobiera ZUS i przekazuje je do NFZ.

Jeśli będziesz podlegać tym ubezpieczeniom, czyli jeśli osoba, która Cię zatrudni, czyli Twój pracodawca, będzie opłacać składki lub będziesz je opłacać samodzielnie, to będą przysługiwały Ci świadczenia wymienione na s. 29, 41, 60, 68.

Nawet jeśli Twój pracodawca nie zgłosi Cię do ubezpieczeń albo nie zapłaci składki, masz prawo do ochrony. Ponieważ to nie zgłoszenie, ale przepis prawa rozstrzyga, że jesteś ubezpieczony, a pracodawca w związku z tym musi opłacić składkę.

Historia ubezpieczeń

Pomysł na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne powstał w Niemczech już pod koniec XIX wieku. Wprowadził je kanclerz II Rzeszy **Otto von Bismarck**.

Wiele państw, w tym Polska, uznało niemieckie rozwiązania za warte naśladowania.

Polska po odzyskaniu niepodległości rozpoczęła prace nad własnym systemem ubezpieczeń społecznych.

Lata 80. XIX wieku to okres, w którym tworzyły się systemy ubezpieczeń społecznych w Europie. Istotną rolę odegrał w tym procesie kanclerz II Rzeszy **Otto von Bismarck**. Wprowadził on trzy rodzaje obowiązkowych ubezpieczeń:

- na wypadek choroby (1883 r.);
- od wypadków przy pracy (1884 r.);
- w razie starości i inwalidztwa (1889 r.).

Ustawy niemieckie dały impuls do wprowadzania podobnych rozwiązań innym państwom europejskim (Austro-Węgry, Norwegia, Szwajcaria).

Na ziemiach polskich pod zaborami obowiązywało ustawodawstwo państw zaborczych. Gdy Polska odzyskała niepodległość, trzeba było stworzyć jednolity i nowoczesny system ubezpieczeń społecznych. Od pierwszych dni niepodległości funkcjonowały ubezpieczenia – na różnych zasadach w różnych dzielnicach państwa, które starano się połączyć odrębne rozwiązania w spójną całość. Ujednolicenie systemu ubezpieczeń w II Rzeczypospolitej było procesem, który rozpoczął się już w 1919 r., ale trwał kilkanaście lat. **Uchwalona 28 marca 1933 r. ustawa o ubezpieczeniu społecznym** scaliła ubezpieczenia społeczne i dlatego nazywana jest ustawą scaleniową. Objęła wszystkie rodzaje ubezpieczeń społecznych:

- chorobowe i macierzyńskie;
- na wypadek niezdolności do zarobkowania lub śmierci osoby ubezpieczonej;
- wskutek wypadku przy pracy lub chorób zawodowych, a także „wszelkich przyczyn”;
- emerytalne robotników i pracowników umysłowych.

Uchwalenie ustawy scaleniowej nie zakończyło prac nad polskim systemem ubezpieczeń społecznych. Nastąpiło to dopiero 24 października 1934 r., kiedy prezydent Ignacy Mościcki podpisał **rozporządzenie o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym**.

Uczestnicy powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych to:

ubezpieczeni

m.in. pracownicy,
zleceniobiorcy
(ponad 16 mln)

świadczeniobiorcy

m.in. emeryci, renciści,
osoby, które pobierają
zasiłki
(około 10,5 mln)

płatnicy składek

m.in. pracodawcy,
zleceniodawcy,
osoby, które prowadzą
działalność gospodarczą
(około 3 mln)

Ubezpieczenia społeczne są jedną z metod zabezpieczenia społecznego – systemu, który w razie zajścia określonych sytuacji i ryzyka oraz po spełnieniu określonych warunków ma zapewnić środki na zaspokojenie podstawowych potrzeb danej osoby ubezpieczonej. W ramach systemu zabezpieczenia społecznego oprócz obsługiwanych przez ZUS powszechnych ubezpieczeń społecznych funkcjonuje ubezpieczenie społeczne rolników obsługiwane przez KRUS (Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego). Oprócz ubezpieczeń istnieje też zaopatrzenie społeczne, którym są objęci funkcjonariusze służb mundurowych, a także prokuratorzy i sędziowie.

Ubezpieczony w systemie ubezpieczeń to osoba, która jest objęta chociaż jednym z ubezpieczeń społecznych:

- emerytalnym,
- rentowymi,
- chorobowym,
- wypadkowym.

Kto ma ubezpieczenia społeczne, niemal zawsze ma także ubezpieczenie zdrowotne. Istnieją grupy osób, które nie są objęte ubezpieczeniami społecznymi, ale mają ubezpieczenie zdrowotne, jak studenci lub policjanci. Możliwe jest także dobrowolne opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Płatnikiem składek jest m.in.:

- pracodawca – za pracowników;
- osoba prowadząca pozarolniczą działalność – za siebie oraz osoby współpracujące przy prowadzeniu tej działalności;
- ZUS – na przykład za osoby, którym wypłaca zasiłki macierzyńskie.

Najważniejsze zadania, jakie ZUS wykonuje na rzecz ubezpieczonych:

- ✓ prowadzi indywidualne konta ubezpieczonych;
- ✓ pobiera od płatników składki na ubezpieczenia społeczne i zapisuje informacje o nich na indywidualnych kontach ubezpieczonych;
- ✓ wydaje decyzje dotyczące podlegania ubezpieczeniom społecznym i prawa do świadczeń;
- ✓ pobiera od płatników składki na ubezpieczenie zdrowotne i przekazuje je do Narodowego Funduszu Zdrowia.

Indywidualne konto ubezpieczonego – konto, na którym ZUS zapisuje wszystkie:

- składki należne za daną osobę;
- informacje o tym, jakimi ubezpieczeniami społecznymi ta osoba jest i była objęta.

Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ) finansuje świadczenia zdrowotne i refunduje leki.

Najważniejsze zadania, jakie ZUS wykonuje na rzecz świadczeniobiorców:

- ✓ przyznaje i wypłaca tzw. świadczenia długoterminowe, m.in. emerytury, renty;
- ✓ przyznaje i wypłaca tzw. świadczenia krótkoterminowe, m.in. zasiłki chorobowe, macierzyńskie, opiekuńcze;
- ✓ kieruje na rehabilitację leczniczą.

Świadczeń długoterminowych dotyczy lekcja 3, a krótkoterminowych – lekcja 2.

Oprócz zadań związanych z zarządzaniem systemem ubezpieczeń społecznych ZUS realizuje zadania z zakresu:

- **prewencji rentowej** – m.in. kieruje na rehabilitację leczniczą do ośrodków rehabilitacyjnych (np. w schorzeniach narządu głosu, narządu ruchu, układu krążenia, układu oddechowego, w schorzeniach psychosomatycznych i onkologicznych po leczeniu nowotworu gruczołu piersiowego, w schorzeniach narządu ruchu po wypadku – wczesna rehabilitacja powypadkowa – oraz w schorzeniach ośrodkowego układu nerwowego);
- **prewencji wypadkowej** – m.in. dofinansowuje działania płatników składek, które mają zapobiegać wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym oraz utrzymywać zdolność do pracy przez cały okres aktywności zawodowej pracowników.

Z rehabilitacji leczniczej ZUS możesz skorzystać, jeśli grozi Ci utrata zdolności do pracy, ale jest szansa, że odzyskasz ją po rehabilitacji. Dodatkowo musisz spełnić jeden z poniższych warunków:

- być ubezpieczonym (np. z umowy o pracę, prowadzonej działalności);
- pobierać zasiłek chorobowy lub świadczenie rehabilitacyjne;
- pobierać rentę okresową z tytułu niezdolności do pracy.

Koszty rehabilitacji, zakwaterowania, wyżywienia, przejazdu do ośrodka rehabilitacyjnego i z powrotem najtańszym środkiem komunikacji publicznej oraz opłaty uzdrowskiej w całości pokrywa ZUS.

Najważniejsze zadania, jakie ZUS wykonuje na rzecz płatników składek:

- ✓ prowadzi konta płatników składek i rozliczenia z płatnikami;
- ✓ na wniosek dłużnika może odroczyć termin płatności składek, rozłożyć dług na raty;
- ✓ dofinansowuje projekty, które poprawiają bezpieczeństwo i warunki pracy na stanowiskach pracy.

Konto płatnika składek to konto założone przez ZUS dla płatnika. ZUS zapisuje na nim m.in.:

- kwotę zobowiązań płatnika z tytułu składek;
- kwoty zapłaconych składek;
- stan rozliczeń;
- informacje, za kogo płatnik opłaca składki – na podstawie dokumentów ubezpieczeniowych, które składa.

ZUS wydaje decyzje na podstawie danych przesłanych przez płatników, np. w sprawach zgłaszania do ubezpieczeń, ich przebiegu czy wysokości składek.

W ramach prewencji wypadkowej prezes ZUS ogłasza co roku konkurs, w którym płatnicy składek mogą zgłosić wniosek o dofinansowanie projektu dotyczącego utrzymania zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej. Realizacja projektu ma poprawić bezpieczeństwo i warunki pracy na stanowiskach pracy, których dotyczy projekt.

Najważniejsze zadania, jakie ZUS wykonuje wobec państwa i społeczeństwa:

- zarządza publicznymi funduszami,
- opracowuje analizy i prognozy,
- opiniuje projekty ustaw,
- popularyzuje wiedzę o ubezpieczeniach społecznych.

ZUS ≠ FUS

Składki na ubezpieczenia społeczne wpływają do specjalnego funduszu – **Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS)**.

Ze środków FUS finansowane są świadczenia, m.in. emerytury, renty i zasiłki. Świadczenia te wypłaca ZUS albo wypłacają je płatnicy składek.

Funduszem Ubezpieczeń Społecznych zarządza Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (FUS) to państwowy fundusz celowy powołany do realizacji zadań dotyczących ubezpieczeń społecznych.

Przychody FUS tworzą składki na ubezpieczenia społeczne i dotacje z budżetu państwa. FUS może także zaciągać kredyty.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest jedynie instytucją, którą państwo polskie powołało, by zbierała składki i wypłacała świadczenia, m.in. emerytury, renty, zasiłki pogrzebowe, chorobowe, opiekuńcze, macierzyńskie. ZUS realizuje politykę państwa w zakresie ubezpieczeń społecznych.

Płatnikiem świadczeń finansowanych ze środków FUS jest ZUS albo płatnicy składek. Płatnicy składek wypłacają m.in. zasiłki chorobowe i macierzyńskie, jeśli zgłaszają do ubezpieczeń powyżej 20 osób.

ZUS wypłaca m.in.:

- emerytury;
- renty z tytułu niezdolności do pracy;
- renty rodzinne;
- zasiłki chorobowe, opiekuńcze i macierzyńskie, np. dla osób prowadzących działalność gospodarczą i pracowników, których pracodawca (płatnik) zgłasza do ubezpieczenia chorobowego niewielej niż 20 osób.

Więcej informacji o FUS i innych funduszach celowych związanych z ubezpieczeniami społecznymi przeczytasz na s. 128–129.

.....

.....

.....

.....

.....

ZUS nie tworzy prawa

Parlament określa:

- ✓ wysokość składek na ubezpieczenia;
- ✓ zasady przyznawania i obliczania świadczeń.

ZUS nie ma wpływu na wysokość:

- ✓ składek na ubezpieczenia społeczne, **ale** musi je zbierać i zapisywać na kontach;
- ✓ świadczeń, **ale** musi je prawidłowo obliczyć i wypłacić.

Wysokość składki oblicza się, mnożąc kwotę nazywaną podstawą wymiaru składki (może nią być np. przychód ze stosunku pracy, czyli wynagrodzenie pracownika) przez stopę procentową składki. Wszystkie te parametry określa ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Stopy procentowe składek wynoszą:

- na ubezpieczenie emerytalne – 19,52%;
- na ubezpieczenia rentowe – 8%;
- na ubezpieczenie chorobowe – 2,45%;
- na ubezpieczenie wypadkowe – jest różnicowana;
- na ubezpieczenie zdrowotne – 9% albo 4,9% dla przedsiębiorców opodatkowanych wyłącznie podatkiem liniowym.

Składka na ubezpieczenie zdrowotne nie jest składką na ubezpieczenia społeczne, ale oblicza się ją od tej samej podstawy wymiaru – z nielicznymi wyjątkami, np. z wyjątkiem składki zdrowotnej przedsiębiorców.

Zasady finansowania składek znajdziesz na s. 28.

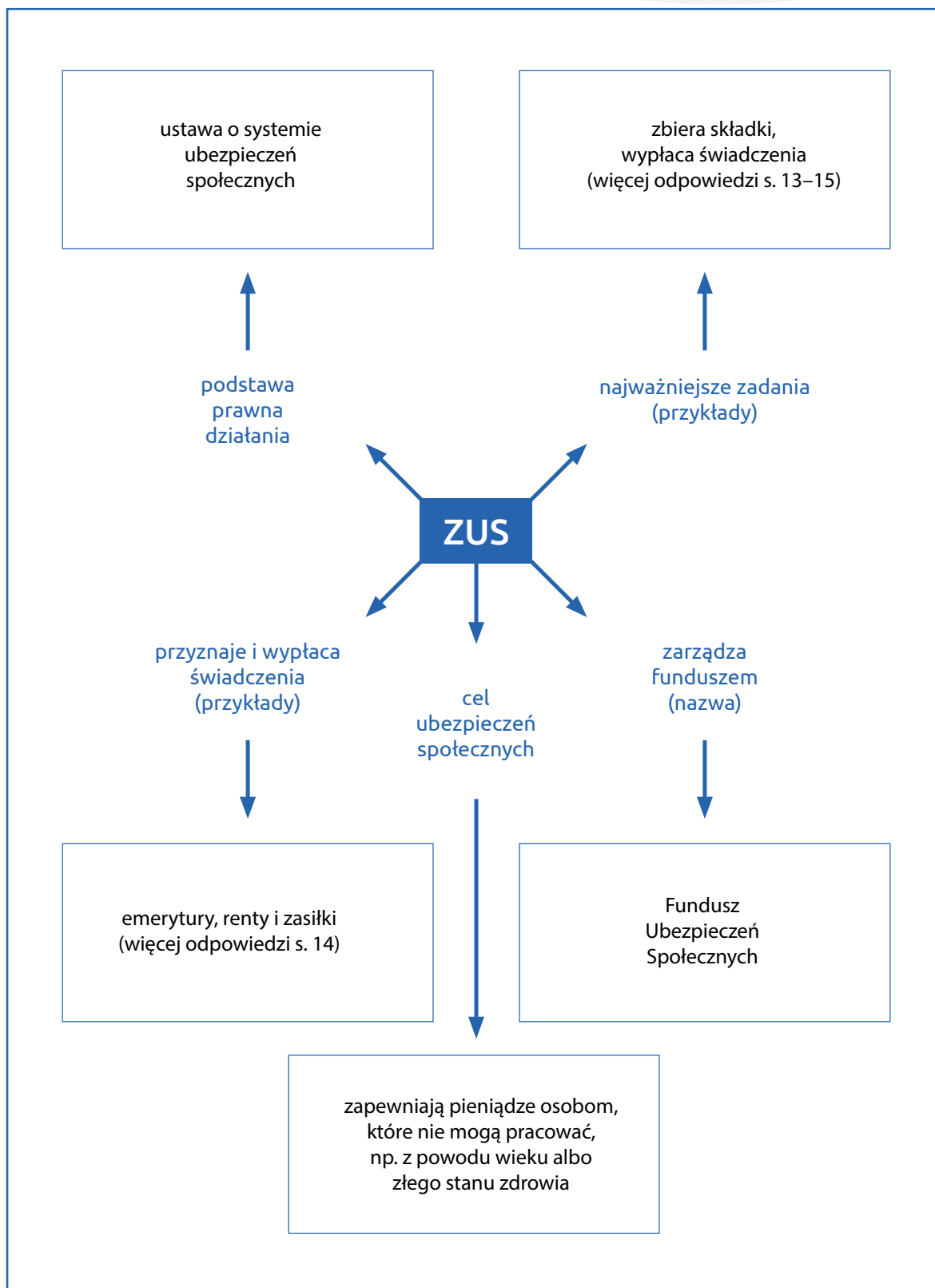
Stopę procentową składki na ubezpieczenia wypadkowe ustala ZUS albo samodzielnie płatnik składek. ZUS ustala ją wyłącznie płatnikom, którzy przekazali informację o danych do ustalenia składki na ubezpieczenie wypadkowe (ZUS IWA) za trzy kolejne, ostatnie lata kalendarzowe. Jeśli ZUS nie może ustalić płatnikowi stopy procentowej składki wypadkowej, płatnik robi to samodzielnie. Zasady, według których ustala się składkę, zależą od tego, czy płatnik podlega wpisowi do rejestru REGON oraz ile osób zgłasza do ubezpieczenia wypadkowego.

Zasady obliczania wysokości świadczeń wynikają m.in. z:

- ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa;
- ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

Ćwiczenie - mapa myśli

Krzyżówka

							1	B	I	S	M	A	R	C	K	
							2	R	Y	Z	Y	K	O			
							3	P	Ł	A	T	N	I	K		
4	E	M	E	R	Y	T	U	R	A							
							5	Z	A	K	Ł	A	D			
							6	K	O	N	T	O				
							7	P	A	R	L	A	M	E	N	T

1. Wprowadził ubezpieczenia społeczne w II Rzeszy.
2. Tak eksperci nazywają chroniony świadczeniem skutek zdarzenia losowego.
3. Tę funkcję pełni w ubezpieczeniu społecznym np. pracodawca czy zleceniodawca.
4. Świadczenie, które przyznaje i wypłaca ZUS, jeśli osiągniesz określony wiek.
5. ...Ubezpieczeń Społecznych.
6. ZUS prowadzi je dla każdego ubezpieczonego i płatnika składek.
7. Instytucja, która uchwała zasady funkcjonowania systemu ubezpieczeń.

Handwriting practice lines consisting of 30 horizontal dotted lines.